

Rudolf Meidner

Några kommentarer till

»Det sociala ägandet av kapital«

Richard Minns artikel handlar om en fråga, som mycket väl kan bli en av nästa seklets huvudfrågor: makten över de redan gigantiska och ständigt växande pensionsfonderna i hela världen. Redan i mitten av 90-talet uppgick det samlade värdet av detta fondkapital till 10 000 miljarder dollar. Majoriteten av detta kapital finns i västvärlden, men betydande fonder existerar också i till exempel Japan och Sydamerika.

Det märkliga är, att de egentliga ägarna, det vill säga löntagarna, som med rätta kan betrakta pensionsfonderna som uppskjutna löner, saknar i flertalet fall inflytande över sitt eget kapital. De har överlåtut skötseln av fonderna till banker och andra kreditinstitut,

som bedriver en traditionell investeringspolitik, med kortsiktig vinstmaximering som huvudmål.

Med rätta pekar Minns på dessa fonder som en potential för socialt ägande, som har föga beaktats i debatten om vänsterns alternativ till den renodlade marknadsekonomin. Bör fackföreningarna lämna makten över fonderna till finansexperterna? Kan fondkapitalet i löntagarnas hand användas för sociala och progressiva syften? Dessa frågor är av stor aktualitet för Sverige, som står i begrepp att ta de första stegen till ett nytt pensionssystem, vilket innebär att löntagarna själva får ansvaret för placeringen av en del av sina pensionspremier. Därmed uppstår möjligheten, att de

fackliga organisationerna förvaltar medlemmarnas pensionskapital som ett alternativ till fondkapital, som på ett traditionellt sätt bildas hos privata försäkringsbolag.

Minns ser ett sådant alternativ som ett fullföljande av det svenska förslaget till löntagarfonder. Skillnaderna är dock betydande; tanken med löntagarfonderna var att ge löntagarna delaktighet i företagens kapitaltillväxt medan pensionsfonderna utgörs av ackumulerade löner, som avsatts för pensionsändamål. Men i båda fallen är det fråga om ett socialt kapital, en "demokratisk röst" i det finansiella systemet. Detta socialkapital kan enligt Minns användas för att mera aktivt medverka till produktiv sysselsättning, kommunal välfärd och social utveckling. Det erbjuder med andra ord en tredje väg mellan marknadsekonomi och samhällsägande av produktionsmedlen.

Minns diskuterar i fortsättningen av sin artikel de riktlinjer som bör gälla för

löntagarägda pensionsfonders investeringspolitik och skisserar de konkreta krav som bör ställas på dylika fonder i Storbritannien: de bör kontrolleras av löntagardominerade investeringskommittéer, regionala intressen bör tillgodoses och pensionsavsättningarna bör gynnas i skattehänseende. Minns artikel, som också behandlar motsvarande diskussioner i Australien, Singapore och Latinamerika, visar att frågan om makten över pensionsfonderna håller på att få universell aktualitet. Att han drar en skiljelinje mellan "etiska investeringar" och "sociala investeringar" samt förordar de senare såsom varande "aktiva" är av intresse för den svenska debatten där de etiska kraven på pensionsfonderna hittills varit helt dominerande. Återstår att se om och när man också i Sverige tar det avgörande steget: att vilja använda löntagarägda pensionsfonder i syfte att vinna ökad ekonomisk och social välfärd.